

Van historisch belang

Inhoud

Van historisch belang	1
Om welk geschiedverhaal gaat het?	2
Criteria voor historisch belang	2
Mogelijke criteria	4
A. Tijd.....	4
B. Kwantiteit	5
C. Kwaliteit.....	5
Voorbeelden van opdrachten	6
Referenties	13

Een motorvoertuig in originele staat - zonder ingrijpende wijzigingen aan het chassis, de stuurinrichting of het remsysteem, de motor, enz. -, minstens 30 jaar oud, en van een model of type dat niet meer in productie is is, volgens een arrest van het Hof (Vierde kamer) van 3 december 1998, vermoedelijk van historisch of etnografisch belang.

Maar ook weer niet zonder meer. Want een dergelijk voertuig is weer niet van historisch of etnografisch belang, wanneer de bevoegde autoriteit aantoont dat het niet een kenmerkende stap in de ontwikkeling van de menselijke verworvenheden kan documenteren of een fase van deze ontwikkeling kan belichten.

Bovenstaande tekst illustreert aardig hoe moeilijk het is om te bepalen of iets van historisch belang is. Dat geldt niet alleen voor voertuigen, maar ook voor gebeurtenissen, ontwikkelingen en personen. En wie bepaalt eigenlijk wanneer iets van historisch belang is? Voor wat betreft het motorvoertuig hecht het hof grote waarde aan een bevoegde autoriteit, al maakt het niet duidelijk wie dat dan is.

Kan een leerling bijvoorbeeld zo'n autoriteit zijn? In Engeland vindt men in ieder geval dat het belangrijk is dat leerlingen uitspraken over het historisch belang van gebeurtenissen en ontwikkelingen (kunnen) doen. 'Historical significance' is daar namelijk sinds 1995 een verplicht onderdeel van het National Curriculum. 'Considering the significance of events, people and developments in their historical context and in the present day' is één van de, wat men in Engeland noemt, second-order concepten die leerlingen in Key Stage 3 (11-14) moeten kunnen gebruiken.

Leerlingen moeten zich daarbij, zo blijkt uit de toelichting, ook een oordeel kunnen vormen over de vraag waarom men in de loop van de geschiedenis anders is gaan oordelen over het historisch belang van gebeurtenissen, ontwikkelingen en personen. Daarnaast moeten zij criteria en waarden kunnen herkennen die ten grondslag liggen aan dit oordeel en zij moeten kunnen beoordelen hoe deze zijn gebruikt in beschrijvingen en verklaringen in heden en verleden. Nadenken over het historisch belang van een gebeurtenis, ontwikkeling of persoon helpt leerlingen historisch besef te ontwikkelen en stelt hen beter in staat historisch te redeneren.

Om welk geschiedverhaal gaat het?

Het is belangrijk dat leerlingen zelf ontdekken en beslissen welk geschiedverhaal verteld moet worden en met welk doel. Zij moeten bijvoorbeeld leren dat *'to make sense, the narrative must have a point, and that the point might be different depending on who is constructing the narrative'* (Holt, 1990, 5). Robin Conway (2006) vroeg leerlingen een reeks veranderingen in de samenleving tussen 1550 en 1900 te ordenen naar historisch belang. Niemand van de leerlingen vroeg wat bedoeld werd met belangrijk. Voor hen was dit blijkbaar een eenduidig begrip. Toch bleek uit de antwoorden dat leerlingen heel verschillende criteria hanteerden.

In dit onderzoek waren leerlingen onzeker of ze het wel goed hadden gedaan, ondanks het feit dat de docent had gezegd dat het om hun mening ging. Leerlingen denken vaak ook heel zwart-wit en hebben zo hun eigen overwegingen, die pas zichtbaar worden als je er expliciet naar vraagt. Zo vond een van de leerlingen het stemrecht een onbelangrijke factor, omdat het stemrecht alleen betrekking had op mannen en niet op vrouwen. Deze leerling en veel anderen zagen belang vooral als een kwestie van goed of kwaad. Een leerling vond technologie geen belangrijke verandering omdat technologie leidt tot vervuiling. Terecht constateert Conway (2006) dat: *'such preconceptions are going to shape historical thinking but are dearly enough held to not easily be overcome in the teaching of a single topic'*.

Getallen (hoeveel, hoe vaak) vormden een ander belangrijk criterium voor leerlingen. Zo was het stemrecht, volgens hen, bijvoorbeeld niet zo'n belangrijke verandering, omdat je maar een keer in de vijf jaar (Engeland) mag stemmen (naar school ga je iedere dag). Leerlingen *'were bringing with them to their learning a preconception either about the nature of history or, worse yet, about the world in general and seeking to integrate their learning into this format'...* *'Each pupil brought with them a huge range of preconceptions which they used used to interpret the data I had given, make decisions about significance and to help them integrate their new knowledge into their pre-existing schemata;* (Conway, 2006).

Niet alleen de leerlingen hebben overigens preconcepties, dat geldt natuurlijk ook voor de docent. Het is belangrijk dat de docent zich hiervan bewust is. Hij zal zijn eigen preconcepties helder moeten hebben, om de leerlingen te kunnen helpen. (Conway, 2005)

Criteria voor historisch belang

In recente jaren zijn door diverse historici in Engeland criteria opgesteld waaraan het historisch belang van een gebeurtenis, ontwikkeling of persoon kan worden afgemeten (zie de voorbeelden rechts).

Aan welke criteria moet een gebeurtenis, ontwikkeling of persoon voldoen wil deze aangemerkt kunnen worden als van historisch belang?

Criteria van Geoffrey Partington (Phillips, 2002)

- Importance - het belang van een gebeurtenis voor de mensen die in de tijd van de gebeurtenis leven
- Profundity - de mate waarin de gebeurtenis ingrijpt in het leven van mensen
- Quantity - de hoeveelheid mensen die er bij betrokken zijn
- Durability - hoe lang de gebeurtenis invloed heeft
- Relevance - de mate waarin de gebeurtenis heeft bijgedragen aan een beter begrip van het heden

Criteria van Christine Counsell, 2004

- Remarkable - de gebeurtenis, persoon of ontwikkeling wordt door tijdgenoten of door mensen uit later tijd als opmerkelijk of bijzonder gezien.
- Remembered - de gebeurtenis, persoon of ontwikkeling was op enig moment in de geschiedenis belangrijk in het collectieve geheugen.
- Resulted in change - de gebeurtenis, persoon of ontwikkeling had gevolgen voor de toekomst
- Resonant - de gebeurtenis, persoon of ontwikkeling wordt door de tijd heen door mensen op verschillende plaatsen graag genoemd in verband met andere ervaringen, geloofsovertuigingen of situaties
- Revealing - de gebeurtenis, persoon of ontwikkeling werpen een nieuw licht op een ander aspect van het verleden.

Criteria van Liz Cercadillo, 2006

- Contemporary significance - belang van een gebeurtenis gezien door de ogen van tijdgenoten/betrokkenen bij de gebeurtenis.
- Causal significance - het gewicht van een gebeurtenis voor andere ontwikkelingen
- Pattern significance - het belang van de gebeurtenis in een patroon van verandering of als een keerpunt
- Symbolic significance - een mijlpaal in de loop van gebeurtenissen of ontwikkelingen
- Revelatory significance - het onthult iets over mensen of gebeurtenissen
- Present significance - belangrijk voor heden en toekomst

Om te kunnen beoordelen of gebeurtenissen, personen en ontwikkelingen van historische betekenis zijn moeten leerlingen niet alleen beschikken over historische kennis, maar moeten zij ook criteria kennen en deze kunnen toepassen (o.a. Counsell, 2004; Bradshaw, 2006). Zonder criteria kun je geen uitspraken doen over het historische belang van iets. Maar vaak worden deze criteria niet expliciet gemaakt. Toen Peter Seixas eens een groepje leerlingen vroeg welke drie gebeurtenissen zij het belangrijkste vonden in de afgelopen vijfhonderd jaar, noemden zij de beide wereldoorlogen, de

opkomst en val van het communisme en de ontdekking van de Nieuwe Wereld. Hieraan lagen duidelijk een tweetal criteria ten grondslag: het aantal mensen dat erbij betrokken was en de gevolgen op lange termijn, maar het is de vraag of de leerlingen zich hiervan bewust waren. (Seixas, 1994)

De afgelopen jaren hebben diverse historici zich over deze criteria gebogen (Partington, 1980; Phillips, 2002; Counsell, 2004, Cercadillo, 2006, Dawson, 2003). Allemaal proberen ze elk criterium te vatten in één begrip. Het is de vraag of dat zo'n gelukkige keus is. Zo gebruikt Partington de begrippen importance en relevance als criteria voor historical significance. 'Importance' duidt bij hem op het belang voor de tijdgenoten terwijl hij 'relevance' gebruikt in relatie tot het heden. Maar zullen leerlingen importantie en relevantie niet zien als synoniemen?

Ook doet het nogal gekunsteld aan als je, zoals Christine Counsell, elk criterium met de letter R wilt laten beginnen. Zij noemt om die reden het criterium dat betrekking heeft op verandering 'Resulted in change'.

Mogelijke criteria

Historisch belang is een meta-concept (second-order begrip) waarbij geregeld andere meta-concepten, zoals oorzaak-gevolg, continuïteit en verandering aan de orde komen. Daarmee is er in veel gevallen sprake van een overkoepelend concept.

Om eigenaarschap te versterken (en daarmee de motivatie te verhogen) kan het zinvol zijn om de criteria voor het beoordelen van historisch belang samen met de leerlingen te formuleren.

Desgewenst kun je deze criteria als docent aanvullen met (een keuze uit) onderstaand overzicht van mogelijke criteria. Deze criteria zijn geordend in een drietal categorieën, tijd, kwantiteit en kwaliteit. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen criteria voor het beoordelen van gebeurtenissen en ontwikkelingen en voor het beoordelen van personen.

A. Tijd

Het oordeel over het historisch belang van iets of iemand kan in de loop van de tijd verschillen. Leerlingen zijn vaak geneigd het belang van gebeurtenissen alleen af te meten aan het belang voor nu, of nog beperkter voor henzelf. Christine Counsell (2004) heeft terecht gewezen op het gevaar van presentisme, het gevaar dat de historische betekenis alleen wordt afgemeten aan het belang voor het heden.

A.1 Gebeurtenissen en ontwikkelingen

- hoe belangrijk vinden tijdgenoten de gebeurtenis of ontwikkeling
- hoe belangrijk vindt men in de loop van de tijd de gebeurtenis of ontwikkeling
- hoe belangrijk is de gebeurtenis of ontwikkeling voor het heden
- hoe belangrijk is de gebeurtenis of ontwikkeling voor de toekomst

A.2 Personen

- hoe belangrijk vinden tijdgenoten (het werk van) de persoon
- hoe belangrijk vindt men (het werk van) de persoon in de loop van de tijd
- hoe belangrijk is (het werk van) de persoon voor het heden
- hoe belangrijk is (het werk van) de persoon voor de toekomst

B. Kwantiteit

Het historisch belang van een gebeurtenis, ontwikkeling of persoon kan ook worden afgemeten aan de impact van gebeurtenis of aan de mate van invloed van een persoon. Deze impact kan worden beschreven in kwantitatieve termen.

B.1 Gebeurtenissen en ontwikkelingen

- hoe veel mensen zijn betrokken bij de gebeurtenis of ontwikkeling
- hoe lang heeft de gebeurtenis effect gehad op de samenleving

B. 2 Personen

- hoe lang heeft (het werk van) de persoon effect gehad op de samenleving

C. Kwaliteit

De impact van een gebeurtenis, ontwikkeling of persoon kan ook worden beschreven in kwalitatieve termen.

C.1 Gebeurtenissen en ontwikkelingen

- wat was de impact van de gebeurtenis op korte en lange termijn
- heeft de gebeurtenis geleid tot (ingrijpende) veranderingen in de samenleving. Denk daarbij
 - tempo (bijvoorbeeld tamelijk snel en plotseling of langzaam en geleidelijk)
 - terrein (bijvoorbeeld politiek, economisch, sociaal en cultureel)
- waardering, denk hierbij aan:
 - de schaal van de veranderingen (hoeveel mensen/landen waren erbij betrokken)
 - de intensiteit (hoe diep werd het leven van mensen er door beïnvloed)
 - de duur
- heeft de gebeurtenis invloed gehad op andere ontwikkelingen
- in hoeverre was de gebeurtenis een keerpunt/mijlpaal in de geschiedenis
- in hoeverre geeft de gebeurtenis zicht op/ was de gebeurtenis belangrijk voor andere ontwikkelingen

C. 2 Personen

- wat was de impact van (het werk van) de persoon op korte en lange termijn
- heeft (het werk van) de persoon geleid tot (ingrijpende) veranderingen in de samenleving
 - tempo (bijvoorbeeld tamelijk snel en plotseling of langzaam en geleidelijk)
 - terrein (bijvoorbeeld politiek, economisch, sociaal en cultureel)
- waardering, denk hierbij aan:
 - de schaal van de veranderingen (hoeveel mensen/landen waren erbij betrokken)
 - de intensiteit (hoe diep werd het leven van mensen er door beïnvloed)
 - de duur
- in hoeverre geeft (het werk van) de persoon zicht op/ was de gebeurtenis belangrijk voor andere ontwikkelingen
- in hoeverre heeft (het werk van) de persoon de ideeën of het leven van veel mensen verbeterd of verslechterd
- in hoeverre is de persoon een voorbeeld geweest voor anderen

Voorbeelden van opdrachten

De Eerste Wereldoorlog

Rob Philips heeft, uitgaande van de criteria van Partington (zie kader hierboven), een opdracht gemaakt over het historisch belang van de Eerste Wereldoorlog

Zijn hoofdvraag luidde: 'Waarom werd de Eerste Wereldoorlog de grote oorlog genoemd'.

Hij splitste deze hoofdvraag op in de volgende deelvragen:

- wie waren betrokken bij de oorlog?
- In hoeverre veranderde het leven van mensen door de oorlog?
- Hoeveel mensen waren bij de oorlog betrokken?
- Waarom is het belangrijk om de Eerste Wereldoorlog te herdenken?
- Waarom is het belangrijk om de Eerste Wereldoorlog te bestuderen?

Deze vragen kwamen terug in verschillende opdrachten en een klassikale instructie. Het thema werd tenslotte afgesloten met een opdracht waarin de leerlingen antwoord moesten geven op de hoofdvraag. Zij moesten de betekenis van W.O.I analyseren, waarbij Phillips speelde met de Engelse benaming van de Eerste Wereldoorlog, Great War:

G = Groundbreaking

R = Remembered by all

E = Events that were far reaching

A = Affected the future

T = Terrifying

De leerlingen kregen per groepje een set met kaartjes waarop verschillende aspecten van de eerste Wereldoorlog werden beschreven of geïllustreerd en vier kaartjes met de kop: militair, politiek, economisch en sociaal. Zij moesten alle kaartjes indelen bij een van de vier categorieën. Hierna moesten zij van elk kaartje aangeven of de beschrijving/illustratie een korte termijn of een lange termijn gevolg had. Tenslotte moesten de leerlingen, op basis van deze opdrachten de hoofdvraag beantwoorden.

De kaartjes

Economisch

- De Duitse economie was door de oorlog geruïneerd. Inflatie maakte de spaartegoeden van mensen waardeloos.
- Gedurende de oorlog was er volledige werkgelegenheid in Engeland, o.a. waren er veel banen voor vrouwen in traditioneel mannen beroepen in de industrie.
- Engeland verloor, tijdens de oorlog, veel van zijn handel overzee. Dit betekende dat er na de oorlog veel banen verloren gingen, vooral in de steenkool mijnen.

- De VS werden een grote economische macht, maar de groei ging te hard. In 1929 stortte de beurs in New York in (Wall Street Crash). Dit vormde het begin van de crisis (Grote Depressie) in de hele wereld in de jaren dertig.
- Overall in Europa en de V.S. ontstonden er nieuwe bedrijven met het geld dat de Amerikanen hadden verdiend aan de oorlog.
- Gewone soldaten waren kwaad over de economische situatie die zij in Engeland aantroffen toen zij terugkeerden uit de oorlog.

Militair

- Dit was de eerste oorlog waarin vliegtuigen, tanks en gas werden gebruikt.
- De Eerste Wereldoorlog heeft aangetoond dat je alleen grote legers op de been kunt brengen als de dienstplicht wordt ingevoerd (begin van de oorlog).
- De bevolking stelde vragen bij het militaire leiderschap in de oorlog.
- Machinegeweren en de artillerie hadden bewezen effectief te zijn.
- De geneeskunde maakte vorderingen door de lessen die dokters en chirurgen tijdens de oorlog hadden geleerd.
- De belangrijkste manier van oorlogvoeren in West-Europa was het voeren van oorlog in loopgraven. Dit was grotendeels een mislukking. In de toekomst zouden oorlogen anders worden gevoerd.

Politiek

- In Engeland kregen alle mannen van 21 jaar en ouder en vrouwen boven de 30 stemrecht. In Nederland kregen allen mannen in 1917 actief en passief kiesrecht en vrouwen passief kiesrecht. (in 1919 actief kiesrecht). Engeland en Nederland werden hierdoor massa democratieën.
- Veel Duitsers waren ontevreden met de na-oorlogse regeling. Een van hen was Hitler: Hij werd de leider van de Nazi partij, die tot doel had het verloren land te herwinnen. Deze politiek leidde uiteindelijk tot de Tweede Wereldoorlog.
- Winston Churchill was ontevreden over de na-oorlogse regelingen en was bang voor een nieuwe oorlog. Tijdens W.O. II was hij premier van Engeland.
- De na W.O. I opgerichte Volkenbond moest conflicten tussen landen in de toekomst helpen oplossen zonder het voeren van oorlog. Het ontbrak de Volkenbond echter aan voldoende macht en vaak trokken landen zich niets van de Volkenbond aan. De Volkenbond kon ook de Tweede Wereldoorlog niet voorkomen.
- De kaart van Europa zag er na het verdrag van Versailles heel anders uit. Oude rijke moesten plaats maken voor nieuwe landen, zoals Tsjechoslowakije, Polen en Hongarije.
- De Eerste Wereldoorlog speelde een rol bij het uitbreken van de Russische Revolutie in 1917. De Bolsjewiki namen de macht over van de tsaar. Rusland bleef communistisch tot 1991.

Sociaal

- Sommige soldaten probeerden hun ervaringen in de oorlog te verwerken door oorlogsgedichten te schrijven, bijvoorbeeld Wilfred Owen, Siegfried Sassoon en Robert Graves.
- In Engeland zijn er meer dan 60.000 duizend oorlogsmonumenten. Elk jaar op 11 november, de dag waarop de wapenstilstand werd gesloten, worden de doden in Engeland herdacht.
- Dit was de eerste 'wereld' oorlog, een oorlog waarin mensen uit de hele wereld bij waren betrokken. Het had de oorlog moeten zijn die aan alle oorlogen een eind zou maken (the war to end all wars).
- Vrouwen werkten o.a. in munitiefabrieken gedurende de oorlog. Zij behielden hun gevoel van onafhankelijkheid na de oorlog.
- Meer dan tien miljoen mensen verloren het leven in W.O.I.
- Veel woorden die nu nog in Engeland worden gebruikt zijn ontstaan in W.O.I. Bijvoorbeeld 'pal' (vriend) en 'stunt' (aanval).

De Muur

In De muur moeten leerlingen op basis van hierboven genoemde criteria beargumenteren of zij de Berlijnse muur een historisch monument vinden.

Het is niet eenvoudig te bepalen of een historische gebeurtenis, historisch gezien, belangrijk is. Niet iedereen zal daar dezelfde mening over hebben. En waar moet je bijvoorbeeld opletten? Met andere woorden welke criteria hanteer je?

Hieronder (zie overzicht hierboven) staat een aantal criteria (toetsstenen) die je kunt gebruiken. Misschien wil jij wel andere criteria gebruiken. Dat mag, maar dan moet je wel aangeven welke criteria je hebt gebruikt.

Stap 1

Beluister eerst goed het lied 'Over de muur' van het Klein Orkest en bekijk het filmpje.

Stap 2

Bedenk vervolgens welke van onderstaande criteria je wilt gebruiken. Bedenk daarbij dat je aan de docent moet kunnen uitleggen waarom je deze criteria gebruikt.

Stap 3

Gebruik voor het vinden van de benodigde informatie de AVA-methode (zie het hoofdstuk over de AVA-methode).

Stap 4

Maak tenslotte duidelijk, uiteraard met argumenten, waarom jij vindt of de Berlijnse muur een monument van historische betekenis is of niet.

Enola Gay

In Enola Gay onderzoeken leerlingen vanuit verschillende perspectieven of het afwerpen van de eerste atoombom een belangrijke historische gebeurtenis was.

Inleiding

In 1980 maakte Orchestral Manoeuvres in the Dark (OMD) het nummer Enola Gay.

Enola Gay was de naam van het vliegtuig waarmee de eerste atoombom werd afgegooid. Tijdens de vlucht werd de Enola Gay vergezeld door The Great Artiste, een vliegtuig met opnameapparatuur en door The Necessary Evil, een vliegtuig met fotografen. Een andere B-29 Superfortress-bommenwerper vloog als verkenningsvliegtuig een half uur vooruit om na te gaan of het weer wel geschikt was.

Kijk en luister naar de song: Enola Gay (live).

Origineel	Vertaling
Enola Gay You should have stayed at home yesterday Oh, it can't describe The feeling and the way you lied	Enola Gay Je had gisteren thuis moeten blijven Oh, het is niet te beschrijven Het gevoel en hoe jij hebt gelogen
These games you play They're gonna end it all in tears someday Oh, Enola Gay It shouldn't ever have to end this way	Deze spelletjes die jij speelt Ze gaan allemaal in tranen eindigen op een dag Oh, Enola Gay Het zou nooit op deze manier hoeven af te lopen
It's 8:15 That's the time that it's always been We got your message on the radio Condition's normal and you're coming home	Het is 08:15 Dat is de tijd die het altijd geweest is We ontvingen je bericht over de radio De omstandigheden zijn normaal en je komt naar huis
Enola Gay Is 'mother' proud of 'little boy' today Oh, this kiss you give It's never ever gonna fade away	Enola Gay Is 'moeder' trots op haar 'kleine jongen' vandaag Oh, deze kus die jij geeft Die zal nooit meer vervagen
Enola Gay It shouldn't ever have to end this way Oh, Enola Gay It should've faded our dreams away	Enola Gay Het zou nooit op deze manier hoeven af te lopen
It's 8:15 Oh, that's the time that it's always been We got your message on the radio Condition's normal and you're coming home	Oh, Enola Gay Het zou onze dromen weggevaagd moeten hebben

<p>Enola Gay Is 'mother' proud of 'little boy' today Oh, this kiss you give It's never ever gonna fade away</p>	<p>Het is 08:15 Oh, dat is de tijd die het altijd geweest is We ontvingen je bericht over de radio De omstandigheden zijn normaal en je komt naar huis</p> <p>Enola Gay Is 'moeder' trots op haar 'kleine jongen' vandaag Oh, deze kus die jij geeft Die zal nooit meer vervagen</p>
--	--

Opdracht

Deze opdracht gaat over de vraag of de vlucht van de Enola Gay een belangrijke historische gebeurtenis was. Je kunt vanuit verschillend perspectief naar deze vlucht kijken. Daarom bestaat deze opdracht uit vier verschillende vragen. Kies er daarvan twee die je gaat beantwoorden:

1. Vindt OMD deze vlucht van de Enola Gay van historisch belang?
2. Vond de Amerikaanse regering in 1945 de vlucht van de Enola Gay van historisch belang?
3. Vinden de inwoners van Hiroshima de vlucht van de Enola Gay van historisch belang?
4. Vind jij deze vlucht van historisch belang?

Werkwijze

Het is niet eenvoudig te bepalen over een historische gebeurtenis of een historisch persoon historisch gezien belangrijk is. Niet iedereen zal daar dezelfde mening over hebben. En waar moet je bijvoorbeeld opletten?

Hieronder (zie overzicht hierboven) staat een aantal criteria (toetsstenen) die je kunt gebruiken. Misschien wil jij wel andere criteria gebruiken. Dat mag, maar dan moet je wel aangeven welke criteria je hebt gebruikt.

Stap 1

Lees om te beginnen de tekst van het lied van OMD over de vlucht van de Enola Gay (en luister eventueel naar de song: <https://www.youtube.com/watch?v=szlx2hOiVWs&feature=related>).

Stap 2

Bedenk welke informatie je nodig hebt om een antwoord te kunnen geven op de beide vragen (zie kader) die jij hebt gekozen te kunnen beantwoorden.

Gebruik voor het vinden van de benodigde informatie de AVA-methode (zie het hoofdstuk over de AVA-methode).

Stap 3

Geef tenslotte in maximaal één A4-tje antwoord op de vraag of de vlucht van de Enola Gay van historisch belang was vanuit de twee door jou gekozen perspectieven. Geef uiteraard argumenten voor je antwoord.

Bonifatius

Bonifatius bij Dokkum vermoord

De hoofdvraag in een serie opdrachten over Bonifatius (1) luidt: In hoeverre is de moord op Bonifatius belangrijk voor onderzoek naar de kerstening van Nederland? Een collega die deze opdracht bekeek stelde voor deze vraag te veranderen in 'Waarom was de moord op Bonifatius belangrijk'. Een begrijpelijk reactie. Het is in het geschiedenisonderwijs heel gebruikelijk om de vraag te stellen waarom een gebeurtenis of een persoon belangrijk is. Het antwoord volgt in het tekstboek meestal direct op de vraag. De leerlingen worden vervolgens geacht deze antwoorden voor het proefwerk uit het hoofd te leren.

Zoiets als met de katholieke catechismus (1948). Elke katholiek van boven de vijftig kan tot op de dag van vandaag het antwoord op, in ieder geval de eerste vraag 'waartoe zijn wij op aarde' moeiteloos opdreunen: ' Wij zijn op aarde om God te dienen en daardoor hier en in het hiernamaals gelukkig te worden.' De catechismus was een wekelijks terugkerende ritueel dat door vrijwel ieder kind verafschuwd werd. Je moest de antwoorden uit het hoofd kennen, en een laag rapportcijfer voor catechismus stond vrijwel gelijk aan ongelukkig worden, hier en in het hiernamaals. Dom zijn was ook in katholieke kringen niet verboden, en je mocht alles slecht uit je hoofd kunnen leren, behalve de catechismus. Die vormde een geheiligde uitzondering, die behoorde je te kennen. De bisschop zei het zelf in het voorwoord: "Met grote nauwkeurigheid dient er voor gezorgd te worden dat de tekst van de Catechismus in het geheugen der

kinderen wordt vastgelegd." Je stond er helemaal alleen voor: 548 antwoorden in vier jaar, zo'n 130 pagina's, en voor een groot deel cumulatief - elk nieuw schooljaar begon met diezelfde vraag: Waartoe zijn wij op aarde? Voor het geval je het vergeten was, tijdens de vakantie. (2)

Slechts zelden wordt een vraag als 'Waarom is de moord op Bonifatius een belangrijke historische gebeurtenis' een echte onderzoeksvraag, waarop leerlingen zelf een antwoord moeten zoeken. Veel collega's zullen echter, terecht, het belang van een onderzoek door leerlingen naar de moord op Bonifatius in twijfel trekken. Je kunt de weinige tijd die er voor ons vak beschikbaar is wel beter gebruiken.

De onderzoeksvraag 'in hoeverre is de moord op Bonifatius belangrijk voor onderzoek naar de kerstening van Nederland? kan naar mijn mening wel een belangrijke vraag voor een, beperkt onderzoek door leerlingen zijn. Zeker als zo'n onderzoek gevolgd wordt door een discussie in de klas.

De vraag had ook kunnen luiden 'Is de moord op Bonifatius van historisch belang' (3), maar die vraag zou door het algemene karakter meteen een stuk moeilijker worden. De bedoeling van de vraag is leerlingen via een aantal inleidende vragen zicht te laten krijgen (niet zicht te geven) op de wijze

waarop de overgang van 'heidendom' naar christendom in West-Europa en meer in het bijzonder in Nederland en, nog specifiek, in het gebied der Friezen verliep.

Heidenen

De herkomst van het woord heiden is niet zeker. Mogelijk is het een algemeen Germaans woord, afgeleid van heide en betekent dan zoiets als 'heidebewoner' en daarmee dus 'barbaar', 'nog nietbekeerde'. Maar misschien is het ook afgeleid van heiden; als 'gemene mark' en dan kan het oorspronkelijk geweest zijn 'man van de eigen geloofsgemeenschap', en dus allerminst geringschattend. Dan zou het juist een afweerwoord der 'heidenen' tegen de christenen geweest zijn. Deze betekenis strookt met Engels pagan (Latijn paganus: dorps- of plattelandsbewoner). Een andere mogelijke oorsprong van het

woord 'heiden' is de naam van het oorspronkelijke geloof van de bewoners van Noord-Europa: 'Heithni' (heiðni). Deze verklaring is plausibel genoeg: ten tijde van de kerstening van Noord-Europa waren de bewoners ofwel net christen geworden ofwel nog immer aanhangers van het oude geloof en daarom 'heiden'. (4)

Verzet tegen bekering

Het moet leerlingen duidelijk worden dat de 'heidenen' het christendom niet met open armen hebben ontvangen. Zij zullen zich waarschijnlijk vaak gekrenkt hebben gevoeld. De Christenen hadden immers totaal geen respect voor de goden van de Friezen.

Door de problemen te onderzoeken die de bekering van 'heidenen' met zich meebracht, zoals in de moord op Bonifatius zichtbaar wordt, begrijpen leerlingen beter waarom diverse 'heidense' gebruiken een plaats kregen in het christendom.

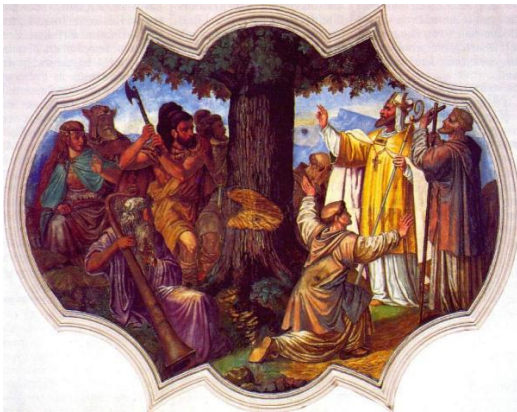
De Ierse katholieken

Om de leerlingen te laten zien dat de manier waarop het christendom in West-Europa is verspreid ook anders had kunnen verlopen, ja ten dele zelfs anders is verlopen kan aandacht worden besteed aan de manier waarop Ierland is gekerstend. De Ierse katholieken hield veel meer dan de Rooms Katholieke kerk rekening met oude Keltische gebruiken. Zie bijvoorbeeld de prachtige reeks historische detectives van Peter Tremayne over sister Fidelma. 'Historische detectives vormen', aldus Jos Martens, 'een variant op de gewone historische roman. Je hebt ze grosso modo in twee soorten: boeken waarin het thrillerelement overheerst en boeken die je meer leren, meer inzicht geven in een bepaalde tijd. De minder goede doen dat door hun kennis schoolmeesterachtig uit te stallen, de beste strooien hun wetenswaardigheden organisch door het geheel, zonder pedanterie en zonder de vaart van het verhaal te hinderen. De zuster Fidelma-boeken behoren tot de tweede categorie.' (5) Op HistoForum heeft Jos Martens negen van de Fidelma boeken gerecenseerd.

Verschillende perspectieven

Deze opdracht leent zich er ook prima voor om met leerlingen te praten over verschillende perspectieven (6). De godsdienst van Friezen wordt in het gemeen bestempeld als heidens, een woord met een duidelijk peioratieve betekenis. De Friezen moesten een inferieure godsdienst afstoten en zich bekeren tot het enige ware geloof. Als de leerlingen wordt gevraagd de moord eens te bekijken vanuit het perspectief van de Friezen dan zal duidelijk worden dat het letterlijk een heel

ander verhaal wordt. Je kunt, desgewenst, het perspectief nog breder maken door te stellen dat geschiedenis in zeer veel gevallen het verhaal van de (over) winnaar is.

Bonifatius bestaat uit twee delen. In het eerste deel ga je onderzoeken of Bonifatius een persoon van historisch belang is. In het tweede deel ga je na in hoeverre de moord op Bonifatius belangrijk is voor onze kennis van de kerstening van Europa.

<http://histoforum.net/bonifatius/>

Noten

1. De moord op Bonifatius. <http://histoforum.net/bonifatius/>
2. Ed schilders, Hemel en aarde. <http://www.cubra.nl/edschildersroomslezen/rijk01catechismus.htm>
3. Zie ook: <http://histoforum.net/2009/historischbelang.html>
4. Bron: [http://nl.wikipedia.org/wiki/Heiden_\(geloof\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Heiden_(geloof)).
5. Zie Jos Martens, De wereld van zuster Fidelma. <http://histoforum.net/romans/fidelma1.htm>
6. Zie ook het lesmateriaal over Balthasar Gerards, waarin het gaat om een katholieke en een protestantse kijk op de moord op Willem van Oranje. <http://histoforum.net/balthasargerards>

Referenties

Bradshaw , Matthew (2006), 'Creating controversy in the classroom: making progress with historical significance', *Teaching History (Significance edition) Issue 125*, pp 18-25.

Cercadillo, L. (2001) 'Significance in history: student 'ideas in England and Spain', in Lee G., Gordon, P. and Dickinson, A. *International Review of History Education, Vol. 3*, London: Woburn Press.

Cercadillo, L. (2006) 'Maybe they haven't decided yet what is right': English and Spanish perspectives on teaching historical significance', in *Teaching History, 125*, Significance Edition.

Conway, R (2006) 'What they think they know: impact of pupil preconceptions on their understanding of historical significance', in *Teaching History, 125*, Significance Edition.

Christine Counsell (2004), 'Looking through a Josephine-Butler-shaped window: focussing pupils' thinking on historical significance', *Teaching History Issue 114*, pp 30-36.

Dawson , Ian (2003), *What is history Y7, Schools History Project*.

Holt, T. (1990). *Thinking Historically: Narrative, Imagination, and Understanding*. New York: College Entrance Examination Board.

Philips, R. (2003) Historical significance - the forgotten 'key element'?, in *Teaching History*, 106, blz. 14 t/m 19

Seixas, Peter. (1994) Students' Understanding of Historical Significance, in *Theory and Research in Social Education* 23.3: 281-304.